

Oblikovanje i izrada likovnih motiva i uzoraka s primjenom u dizajnu interijera inspiriranih likovnom poetikom Williama Morrisa

---

Haler, Nola

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:722902>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-06**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

OBLIKOVANJE I IZRADA LIKOVNIH MOTIVA I UZORAKA S PRIMJENOM U DIZAJNU
INTERIJERA INSPIRIRANIH LIKOVNOM POETIKOM WILLIAMA MORRISA

NOLA HALER

Zagreb, srpanj 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET
ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

ZAVRŠNI RAD

OBLIKOVANJE I IZRADA LIKOVNIH MOTIVA I UZORAKA S PRIMJENOM U DIZAJNU
INTERIJERA INSPIRIRANIH LIKOVNOM POETIKOM WILLIAMA MORRISA

Mentor:

Doc. Art. Lea Popinjač

Student:

Nola Haler, 0117232410

Zagreb, srpanj 2023.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

Broj stranica: 32

Broj slika: 39

Broj literaturnih izvora: 21

Članovi povjerenstva: 1. prof. dr. sc. Martina Ira Glogar

2. doc. art Lea Popinjač

3. doc. art Marin Sovar

4. doc. art Josipa Štefanec

Datum predaje rada:

Datum obrane rada:

SAŽETAK

William Morris jedan je od umjetnika najzaslužnijih za pojavu i primjenu klasičnih tehnika tiska, posebice drvoreza, kao i za njihov razvoj u dizajnu i umjetnosti, posebice u dizajnu interijera i kućanskog tekstila. Inspiraciju je crpio iz prirode, posebice flore koja ga je okruživala te je iza sebe ostavio širok opus umjetničkih djela, dizajna i nadahnuće mnogima koji su nakon njega uslijedili. Ručni vez jednako je slobodna i raširena tehnika koja omogućuje likovno oplemenjivanje različitih tekstilnih materijala ornamentima ili crtežima koristeći niti i igle. Kombinacija ove dvije tehnika nudi široku mogućnost izbora boja, motiva i materijala, no zbog svoje prirode obje tehnike uzimaju veću količinu vremena od suvremenih tehnika kojima su one u današnje vrijeme zamijenjene. Iz tog razloga se u ovom radu koriste isključivo ručne tehnike, a inspiracija se crpi iz prirode za kreiranje dizajna namijenjenog kućnom tekstilu i dizajnu interijera. Ovim radom dokazuje se vrijednost i korisnost ručnih tehnika koje su uslijed modernizacije zanemarene, ostavljene tek pojedincima i manjinama na korištenje.

Ključne riječi: ručni tisak, ručni vez, dizajn, priroda

CONTENT

William Morris is one of the artists credited for appearance and use of hand printing techniques as well as for the development of the mentioned techniques, especially in interior design and home textile. He found inspiration for his art in the nature, especially floral life that surrounded him and he left behind a wide opus of art works, designs and an inspiration for those who came after him. Hand embroidery is equally wide and free technique, such as hand printing, which gives the opportunity to decorate wide range of different materials with ornaments or drawings using only a needle and thread. Combination of these two techniques gives a wide range of possibilities in choosing a collar, motives, and materials, but both of those techniques take up a great amount of time considering the whole process they require. Specially compared to new techniques that replaced them nowadays. For that reason only hand techniques will be used in making of this final work and the inspiration for it will be taken only from the nature to create a textile design for home textile and interior design. This work proves the value and utility of hand techniques that have been replaced during the modernization and left for use only to a few individuals and minorities.

Key words: hand printing, hand embroidery, design, nature

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI DIO	2
2.1. Umjetnički opus Williama Morrisa	2
2.2. Linorez kao grafička tehnika visokog tiska	3
2.3. Tehnike ručnog veza	4
2.3.1. Križni vez	5
2.3.2. Ruski vezovi	6
2.4. Suvremene digitalne tehnike kao zamjena za ručni tisak i ručni vez	8
2.4.1. Tehnike digitalnog tiska	8
2.4.2. Strojni vez	9
2.5. Suvremeni tekstilni umjetnici koji koriste tehniku ručnog tiska	10
2.6. Suvremeni tekstilni umjetnici koji koriste tehnike ručnog veza	12
3. EKSPERIMENTALNI DIO	14
3.1. Odabir tekstilija za izradu ovog zadatka	14
3.2. Odabir palete boja i bojila za realizaciju na tekstu	16
3.3. Primjena tehnika ručnog tiska i ručnog veza na tekstil	17
3.4. Analiza radova	20
3.5. Oblikovanje završnog proizvoda i dorada	25
4. ZAKLJUČAK	28
5. LITERATURA	29

1. UVOD

Dizajn tekstila pojam je koji u današnje vrijeme nije poznat, pa tako ni jasan velikom broju populacije. Najčešće se pak povezuje uz modu i odjeću općenito, pošto je to najbliži oblik tekstila poznat svakome pojedincu. Dizajn tekstila je u stvari puno više. On nam omogućuje likovno oblikovanje površine gotovo svega što nas okružuje, od zavjesa, posteljine, pokućstva, ukrasnog kućnog tekstila pa tako i jastuka ili čak sjedišta u automobilu. On nam također nudi i širok opus tehnika i obrada koje služe za postizanje gotovo svih efekata koje neki umjetnik može zamisliti u svome dizajnu. Neke od tih tehnika davno su zaboravljene ili se tek rijetko koriste. Takve su primjerice ručne tehnike tiska drvorezom, linorezom, bakrorezom itd. ili ručne tehnike vezenja koje nam nude nebrojene vrste vezova razvijenih u svim krajevima svijeta. Ipak pošto je primarna svrha tekstila bila kao pokrivala za tijelo, a tek kasnije se pojavila potreba za ukrašavanjem ili korištenjem tekstila u druge svrhe, malo je o njemu ostalo zapisa u vremenu.

Cilj ovog rada je napraviti tri ukrasna jastuka, svaki sa jedinstvenim dizajnom i jedinstvenog oblika. Pri izradi jastuka koristiti će se ručne tehnike tiska, vezenja i bojanja tekstila. Svrha je oživjeti tehnike ručne izrade koje su u doba modernizacije zapostavljene zbog pojave lakših i bržih načina dorade. Digitalnim pristupom realizaciji ideja gubi se izvornost i originalnost koju ručna obrada daje te povezanost umjetnika sa idejom i vlastitim radom.

Inspiracija za ovaj rad nastala je prvotno iz radova Williama Morrisa koji su pravi primjer izvornosti i originalnosti koje radovi načinjeni ručnim tehnikama imaju. S motivima koji su nam u današnje vrijeme također sve više strani, a to su motivi prirode, flore i faune koje su nekoć bile puno upečatljivije u svijetu oko nas dok su danas sve dalje. U teorijskom dijelu detaljnije su opisane ručne tehnike, te također navedene suvremene zamjene za iste. Istaknuti su i umjetnici koji se i danas i dalje služe ručnim tehnikama. U eksperimentalnom dijelu opisan je postupak stvaranja dizajna i biranje idejnih rješenja, te na kraju cjelokupni proces izrade jastuka.

2. TEORIJSKI DIO

2.1. Umjetnički opus Williama Morrisa

William Morris engleski je umjetnik, arhitekt, inženjer, pisac i tekstilni dizajner čija su likovna rješenja za namještaj, tkanine, staklo, tapete i ostale dekorativne namjene bili podloga za stvaranje pokreta „Arts and crafts“, te utjecali na viktorijanski stil. Znatno je utjecao na shvaćanje umjetnosti u društvu kao i na podjelu između visoke i niske umjetničke forme. Inspiraciju za svoja djela crpio je iz prirode, a u proizvodnji se okretao tradicijskim tehnikama obrade tekstila i metodama proizvodnje. Zajedno sa nekoliko prijatelja i kolega osnovao je društvo pod nazivom „fine art workman“ koje je kasnije postalo tvrtka „Morris, Marshall, Faulkner & Company“. Tvrtka je znatno utjecala na uređenje interijera tijekom viktorijanskog doba, a Morris je bio glavni za dizajniranje tapiserija, tapeta, namještaja, tekstilija i vitraja. Godine 1890. osnovao je Kelmoscott Press, tiskaru za izdavanje tekstilnih knjiga s kojom je započelo novo razdoblje grafičkog oblikovanja u Engleskoj [1]. Tijekom svog života bavio se raznim zanatima te se njegova ostavština sastoji od preko 600 dizajna za tapete, tekstil i vezove, 150 za vitraje i oko 650 okvira i ukrasa za grafički tisak. Smatrao je da se dizajn i izrada predmeta ne bi trebali razdvajati, te da oni koju stvaraju predmete trebaju biti dizajneri- obrtnici, vješti za stvaranje završnog proizvoda kao i osmišljavanje dizajna. Oživio je brojne zastarjele tehnike dizajna tekstila i ustrajao pri korištenju kvalitetnih tekstila i prirodnih boja te ručnoj obradi. Smatrao je da je važno naučiti tehnike proizvodnje prije osmišljavanja dizajna, tako je naučio vesti koristeći vunu na okviru izrađenom po starim običajima. Nakon što je savladao tehniku priključio se rastućem pokretu s ciljem vraćanja originalnosti i umijeća u tehnike vezenja. Također se bavio praktičnim umijećem bojenja pošto je ono bilo neophodno za izvedbu njegovih dizajna, a pokušavao je obnoviti indigo bojanje i općenito upotrebu biljnih boja poput crvene dobivene iz ludila (Rubia Tinctorum). Morrisovi uzorci za tkani tekstil danas se koriste u strojnoj proizvodnji u uobičajenim industrijskim uvjetima, a u njegovo vrijeme sastojali su se od složenih dvostrukih tkanina u kojima su dva kompleta osnovi i potki međusobno povezane stvarale savršenu podlogu za stvaranje složenih gradacija boja i teksture.

SL 1. William Morris, "Leicester Wallpaper"

2.2. Linorez kao grafička tehnika visokog tiska

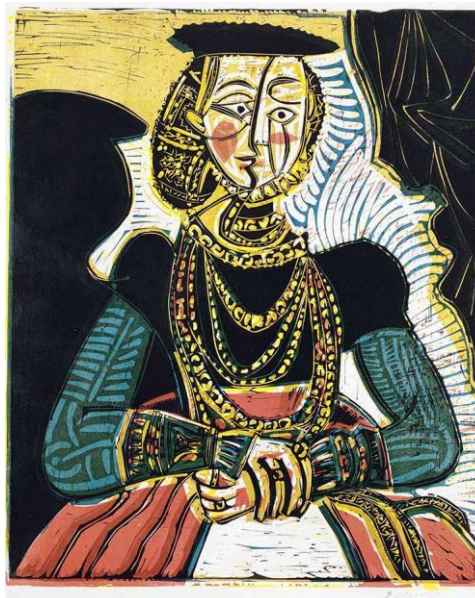
Materijal linoleum otkriven je 1860. godine, te je do 1900-te bio korišten za prekrivanje kućnih podova. Zbog svoje je savitljivosti i mekoće pogodan za urezivanje i ručni tisak. Ima veliku izdržljivost, te pruža mogućnost izrade na tisuće kopija prije nego li se uništi. Mekši je od drveta za urezivanje, no nije pogodan za urezivanje izrazito tankih detalja. Prvi ga je kao matricu za urezivanje koristio Frans Cisek, nastavnik crtanja u Beču. Oko 1900-te linoleum se koristio za ilustriranje umjetničkih časopisa, knjiga i reklamnih materijala [4]. Primjer visokog tiska je i jednostavni uredski pečat.

Linorez spada pod grafičke tehnike visokog tiska kao alternativa drvorezu. Tiskovna forma za visoki tisak sastoji se od uzdignute površine na koju se nanosi boja i udubljene površine koja ostavlja praznine na materijalu. Za oblikovanje površine ploče linoleuma koriste se posebni noževi za tu namjenu u obliku slova V različitih dimenzija. Boja se na površinu nanosi valjcima izrazito glatke površine ili pritiskanjem pločice preko pufera s bojom. Nakon nanošenja boje matrica se polaže na papir, tekstil ili drugi materijal namijenjen za tisak te pomoću pritiska ostavlja trag na materijalu. Linorez je moguće tiskati ručno ili na grafičkim prešama za visoki tisak. Upotrebom više ploča linoleuma moguće je postići višebojni tisak te stvoriti cjelovite prikaze, pri čemu se za svaku korištenu boju izrađuje zasebna ploča [6]. Ovom su tehniku pri izradi svojih djela koristili brojni umjetnici među kojima su Pablo

Picasso, Henri Matisse, Walter Inglis Anderson, Georg Baselitz, Maurits Cornelis Escher, Jakiv Jakovič Hnizdovskij i drugi.

SL 2. Alati za urezivanje u ploču

SL 3. Pablo Picasso, 1958, Portret mlade cure, višebojni linorez

2.3. Tehnike ručnog veza

Ručni vez isprva je nastao kao potreba. U doba pračovjeka koža mrtvih životinja služila je za pokrivanje tijela, posebice u hladnijim područjima. Do pojave prvog šava došlo je iz potrebe da se ta koža nekako pričvrsti. Time je započela umjetnost koja se kasnije razvijala i prešla iz potrebe u dekorativne svrhe. Različiti vezovi počeli su se razvijati širom svijeta kao pokušaj da se odjeća učini jedinstvenom i zanimljivom. Isprva su se komadi kože pričvršćivali kako bi se stvorile jedinstvene kreacije, a zatim se odjeća počela ukrašavati šavovima. Najstariji vezovi pronađeni su u drevnoj Kini, svilene haljine ukrašene zlatnim i srebrnim vezovima, a datiraju otprilike iz petog stoljeća prije Krista [8]. U Rusiji su pronađeni odjevni predmeti sa izvezenim kamenjem i perlicama, za koje se smatra da su porijeklom iz prvog stoljeća prije Krista. Ta saznanja upućuju na ideju da se vez razvijao paralelno u različitim dijelovima svijeta [9].

Vež je jedna od najraširenijih vrsta narodne umjetnosti ručnog rada, a definira se kao ukrašavanje gotovih tekstilnih proizvoda ručno izrađenim ukrasima, ornamentima ili crtežima koristeći se iglom i koncem. Svaka je civilizacija, ovisno o svom stupnju razvijenosti, koristila različite alate za vezenje, poput kamenog šila i igli izrađenih od kositra, bakra, čelika ili pozlaćenih. Razvojem alata razvijala se i umjetnost veza, te je došlo do pojave novih tehnika i mogućnosti izvođenja raznih uzoraka i ukrasa. Otkriveno je da je u devetom stoljeću vezenje bilo toliko razvijeno da bi tekstilije iz tog razdoblja mogle konkurirati suvremenim vezovima rađenim na strojevima [9].

Neke od najraširenijih vrsta veza su: križni i polu križni vez, master vez, ruski vezovi (posebice Vladimir vez), ažur vez, baget i vez s glatkom površinom. Među manje poznate tehnike veza spadaju: diamond vez, rokoko, bargello, crni vez i brazilski vez. Vezati je moguće i uz pomoć posebnih materijala primjerice koristeći šljokice, dijamante perlice i ukrasne vrpce, a jedan od najcjenjenijih i najsloženijih vrsta veza jest svila na svili koji potiče iz Kine. Rusija, uz Kinu, preinači u raznolikosti vezova, te tako postoje mnogobrojne vrste među kojima su Gorodets zlatovez, Petrikov vez, Olonets šivanje, Krestetsky vez i drugi. Mnoge su nacije s vremenom razvile svoje jedinstvene vezove te tako iz Njemačke dolazi vez zvan Shvalaskaya, iz Indije Shisha, Italije Trapunto, Danske Hedeby itd [10].

2.3.1. Križni vez

Križni vez jedan je od najčešće korištenih vrsta veza pri ukrašavanju tekstilija i odjeće. Najstarija upotreba ovog veza pronađena je na ostacima antičke odjeće koja datira iz devetog stoljeća. Smatra se da je ova vrsta veza korištena pri ukrašavanju odjeće za aristokraciju dok su običnom puku bili dostupni samo jednostavni šavovi i debela platna s nitima koja nisu nudila mogućnost izvođenja posebnijih vrsta vezova. Križno vezenje vrlo je lagano i jednostavno. Glavne vještine koje ova tehnika zahtjeva su strpljenje i točnost. Važna je pravilna izvedba šavova, te odabir odgovarajuće tkanine za vez. Križ se može izvesti na razne načine: od vrha do dna ili obrnuto, te je moguće prvo vesti vodoravno a zatim se vratiti

unatrag. Pri izvedbi prve opcije šavovi su napravljeni od gornjeg lijevog kuta prema donjem desnom, te je potrebno dalje ponavljati ubode u istom smjeru. Ova tehnika je zbog svoje lakoće prikladna za početnike prije savladavanja težih tehnika vezenja [11]. Danas se vesti može ne samo ručno, već i uz pomoć strojeva. Do napretka je također došlo i u likovnom oblikovanju veza. Sve se više koriste ornamenti i unaprijed dizajnirani crteži.

SL 4. Slika izvezena u križnom vezu

SL 5. Izvedba križnog veza [8]

2.3.2 Ruski vezovi

Ruski vezovi imaju višestoljetnu povijest. Arheolozi su utvrdili dokaze o postojanju veza u vrijeme drevne Rusije iz doba devetog i desetog stoljeća. Mogućnosti vezenja razlikuju se od izvođenja jednostavnih crta i križeva do rombova i drugih oblika. U ruskom vezenju križni ubodi nisu služili samo za ukrašavanje tekstila već su trebali i zaštititi ljude od bilo kakvog zla. Osobito vrijedni za tu primjenu bili su obični ručnici. Vjerovalo se da ako bi izrada takvih ručnika započela u zoru i završila prije zalaska sunca, ti bi proizvodi mogli štititi od raznih bolesti, zlih sila ili prirodnih katastrofa. U početku je vezenje bilo zanimanje za elitu, svećenike i plemstvo, a kao materijale koristili su svilu, baršun, bisere, drago kamenje, te

srebrne i zlatne niti. Ruski vez bio je vrlo podložan utjecaju ručnog rada iz Bizanta tako da je nužno dolazilo do preplitanja stilova. Vez u Rusiji je povezan s tradicijom ruskog naroda te stoga ima posebno mjesto u ruskoj baštini. To se posebno odnosi na ruski križ. Svaki uzorak na tekstilu imao je posebno značenje, krug je primjerice značio sunce, a kukasti križ označavao je želju za dobrim. Dvije su skupine veza, vez srednje Rusije i sjevernog dijela Rusije, a razlikuju se po svojim karakteristikama. Vezovi srednje Rusije prepoznatljiviji su po svojoj svjetlini, mnoštvu boja i uzoraka, dok su vezovi sjevernog dijela Rusije izrađeni najčešće crvenim nitima na bijeloj tkanini.

SL 6. Ruski vez sjeverne Rusije

SL 7. Ruski vez srednje Rusije

2.4. Suvremene digitalne tehnike kao zamjena za ručni tisak i ručni vez

2.4.1. Tehnike digitalnog tiska

Tiskanje na tkanini metoda je pri kojoj se na materijal tiska dizajn u različitim bojama i motivima. Takva tehnika razvila se za vrijeme starog Egipta, otprilike 5000 godina prije Krista. Također su takvi oblici umjetnosti korišteni u Grčkoj u četvrtom stoljeću prije Krista. Kasnije je Francuska postala poznata kao centar proizvodnje printane odjeće, a Japan je bio prvi koji je u izradu obojenih tkanina dodao drvenu matricu. Tisak se prvotno razvio u dekorativne svrhe ukrašavanja odjevnih i ostalih tekstilnih predmeta dok je danas puno rašireniji tisak za uredsku namjenu. Prvi tiskarski stroj Johannesa Gutenberga, osim na razvoj tiskanih knjiga, utjecao je i na razvoj tehnologije ispisa na tkanini. William Caxton zaslužan je za donošenje tehnike tiska u Englesku, te za razvoj i širenje tehnike reljefnog tiska na tkanini. Tehnike tiska sve se više šire u osamnaestom stoljeću s pojavom drvenih i bakrenih blokova, te bakrenog valjka. Najveći napredak u tehnologiji digitalnog tiska dogodio se s pojavom prvog računala. Pisači u boji donijeli su velike promjene u digitalnom tisku 1980-ih godina, zajedno s poboljšanjem grafičke tehnologije. Na tržištu se pojavljuju Canon Bubble Jet pisači, te dobivaju veliku slavu i popularnost. Brzim i neprestanim razvojem tehnologije digitalni tisak se poboljšava i stvaraju se sve veći formati InkJet pisača. Od tog trenutka kreće intenzivan razvoj tvrtki i poduzeća za digitalni tisak [13]. Tehnologija digitalnog tiska postaje sve savršenija, razvijaju se tehnike koje djeluju na principu prijenosa topline, izravnog prskanja i druge. Jedna od najvažnijih digitalnih sredstava koja tiskarska poduzeća koriste jesu CAD sustav za ispis, koji uvelike olakšava stvaranje dizajna i njegovu realizaciju na tekstilnom materijalu, stroj za lasersko postavljanje fototipa, kružni tintni zaslon, stroj za prskanje voskom i drugi.

Digitalni tisak vrsta je tiska pri kojoj printer ispisuje zadani dizajn izravno na površinu tekstila. Otisak ulazi u nabore na tkanini stvarajući tako glatku i rastezljivu površinu. Ovakva vrsta tiska spada pod proizvodnju visoko kvalitetnog tiska tekstila. Omogućuje višebojni tisak u kratkom vremenu.

InkJet tisak beskontaktni je nanos bojila koji radi na principu nanosa bojila sustavom strogo kontroliranih i definiranih serija kapljica unaprijed određene rezolucije. Radi na principu CMYK sustava boja pomoću kojih se postiže tisak dizajna u svim kombinacijama boja. Prednost ovakvog tiska jest u većoj učinkovitosti izrade u kraćem vremenu proizvodnje, što je također i ekonomski povoljnije. Također su smanjeni troškovi pred-proizvodnje, a uzorci za digitalni tisak pohranjuju se u CAD sustavu čime se olakšava njihovo pohranjivanje za daljnju upotrebu.

Broj boja i veličina uzorka gotovo su neograničeni čime se dizajneru pruža potpuna sloboda izrade s jednakom kvalitetom. Sukladno tome smanjena je mogućnost pogrešaka pri izvoženju raporta. Problemi ove tehnike nastaju zbog specifičnih površinsko strukturnih karakteristika tekstila kao podloge, zbog čega zahtjeva bojila posebnih svojstva. Ona se moraju moći formirati bez razlijevanja, te penetrirati u tekstil s dovoljnim intenzitetom. Uređaji za InkJet tisak moraju biti modificirani i adaptirani za bojila i komponente tiskarske paste [14].

2.4.2. Strojni vez

Najraniji oblici strojnog veza, u narodu bolje poznatog kao štik, pronađeni su u Francuskoj sredinom 1800-ih godina. Stroj je radio na principu kombiniranja rada na tkalačkom stanu sa ručnim vezom. 1900-ih godina vezanje je postalo sve raširenije i veća se važnost pridavala ovoj tehnici [15]. Strojni je vez dio završne obrade tekstila čija je svrha ukrašavanje površine tekstila, ili u današnje vrijeme češće, isticanje branda i logotipa. Izvodi se na specijaliziranim i ručno kalibriranim strojevima zasnovanim na principu šivaćeg stroja. Prednost ovakvog vezenja je da je prikladno za sve vrste materijala i tekstilnih artikala. Današnji vez uvelike se razlikuje od starog oblika vezenja. Uzorci za ovakvo vezenje digitalizirani su računalnim softverom što omogućuje nebrojeno ponavljanje uzorka uz identične rezultate.

SL 8. Suvremeni digitalni InkJet pisač za primjenu na tekstil

SL 9. Stroj za strojni vez

2.5. Suvremeni tekstilni umjetnici koji koriste tehniku ručnog tiska

Mnogi se umjetnici u današnje vrijeme okreću tehnici linoreza kao pouzdanoj metodi za postizanje vjerodostojnih originalnih radova, ali i zbog mogućnosti lakog dupliciranja i nadogradnje. Ova tehnika praktična je i laka za kombiniranje sa tehnikama kao što je akvarel, te je lako primjenjiva na različitim vrstama podloge uključujući tekstil. Mnogi umjetnici našli su ju zanimljivom i korisnom te ju odlučili uključiti u svoje radove ili se čak u potpunosti posvetiti njenoj izvedbi. Među njima su Andra Lauren, Angie Lewin, Kat Flint i Mark Hearld.

Andrea Lauren suvremena je umjetnica koja na prvom mjestu za izvedbu svojih radova koristi tehniku linoreza. Svojim je radovima ovu tehniku približila publici 21-og stoljeća, te ju približila javnosti. U svojim je radovima otišla korak dalje sa suvremenim metodama te je svoje ručno rađene uzorke u linoleumu skenirala kako bi ih mogla digitalno doraditi i otisnuti na podlogu. 2016-te godine napisala je knjigu „Block Print“ u kojoj pruža uvid u proces tehnike linoreza kao jednostavnog načina za stvaranje vlastitih, unikatnih uzoraka za tisak. Kao i mnogi koji se bave ovom tehnikom, inspiraciju za svoje radove pronalazi u djelima Williama Morissa, te i njeni radovi odišu prirodnim notama i motivima poput ovoga dolje priloženog.

Angie Lewin engleska je umjetnica koja se u svojim radovima koristi raznim tehnikama među kojima su linorez, akvarel, sitotisak i drvorez. Kombiniranje navedenih tehnika čini njene radove jedinstvenim i prepoznatljivim među ostalim umjetnicima dok su njeni motivi u skladu s predvodnicima tehnike linoreza. Inspiraciju crpi iz prirode koja ju okružuje, posebice proplanaka i livada, s posebnim naglaskom na detalje raznolikog biljnog svijeta koji u njima obitava.

SL 10. Primjer rada Andree Lauren

SL 11. Primjer rada Angie Lewin naslova Machair

Kat Flin razlikuje se od ostalih umjetnika linorezom kako izborom motiva, tako i izborom boja. U svojim radovima koristi uglavnom crnu, uz mogućnost dodavanja još jedne boje. Njeni motivi crpe inspiraciju iz svakodnevnih simbola i pojava koje dočarava pomoću debelih, naglašenih linija dajući im tako snažan karakter i izražajnost. Često prikazuju ljude u svakodnevnim situacijama ili ilustracije prikladne za slikovnice poput one dolje priložene inspirirane bajkom Crvenkapica.

Mark Hearld poput svojih kolega u tehnici motive za radove pronalazi u flori i fauni i to povijesnoj, za što čak ima i magisterij. Njegovi najnoviji radovi sakupljeni su u zbirci pod nazivom „The Joy of Making“ objavljenoj 2022-te godine, u kojoj kroz svoje radove dočarava svijet kako ga on vidi, prepun bogatih detalja i ljepote svakodnevnog života. Poput mnogih suvremenih umjetnika svoje radove dijeli na Instagramu čime ih čini dostupnima većem broju gledatelja.

SL 12. Primjer rada Kat Flin

SL 13. Primjer rada Marka Hearalda

2.6. Suvremeni tekstilni umjetnici koji koriste tehnike ručnog veza

Tehnika ručnog veza u današnje vrijeme rasprostranjenija je nego bi se to na prvi pogled dalo naslutiti. Mnogi umjetnici odlučili su oživjeti ovu tehniku na potpuno nove i suvremene načine. Pomoću igle i konca umjetnici izrađuju realistične portrete, karikature, razne motive prirode, ponekad čak uključuju viške konca koje ostavljaju da vise preko rada ili konac omotavaju oko pažljivo postavljenih čavlića formirajući tako motive bez uporabe igli niti prodora konca kroz površinu platna. Ovu tehniku često kombiniraju sa tehnikama akvarela, fotografije ili crteža. Neki od umjetnika posvećenih ovoj tehnici su: Danielle Clough, Jose Romussi i Teresa Lim.

Danielle Clough umjetnica je koja se u prvom planu bavi ručnim vezom, te svoja platna ispunjava raznobojnim i detaljnim motivima cvijeća i prirode, ali nerijetko i portretima ljudi ili svakodnevnih predmeta poput naočala i bombona. U svojem je zanimanju krajnje izvanredna, te vezenje podiže na sasvim novi nivo što dokazuje svojom novom, iznimno proslavljenom serijom radova pod nazivom „What A Racket“ u kojoj je svoje radove vezla na mreže starih teniskih i badmintonskih reketa. Motivi za ovu kolekciju bili su uglavnom floralni, a ovim pristupom stekla je veliku popularnost i interes publike.

Jose Romussi umjetnik je koji koristi tehniku veza na starim crno-bijelim fotografijama. Motivi su mu najčešće fotografije lica, ljudi i balerina. Lica ukrašava najčešće sa floralnim motivima u nježnim pastelnim bojama i jednom dominantnom, no glavni motiv su mu balerine. Pomoću raznobojnog konca vraća dašak svježine i ljepote crno-bijelim fotografija rasplesanih balerina u pokretu, te kroz krivudave i lagane forme dočarava njihovu lepršavost i raskoš, pritom ne umanjujuću njihovu vrijednost i samodostatnost nego jednostavno dajući im novi sjaj.

Teresa Lim inspiraciju za svoje radove pronalazi svuda oko sebe. Dok putuje, umjesto da fotografira znamenitosti i prirodne ljepote koje posjeti, ona ih veze na malena platna, te dodaje svojoj kolekciji radova pod nazivom „Sew Wanderlust“. Od gradskih parkova i znamenitih građevina, do prirodnih proplanaka i krajolika, ova umjetnica svaki detalj svojih uspomena uspije dočarati kroz raznobojne minijature na svojim platnima.

SL 14. Primjer rada Danielle Clough

SL 15. Primjer rada Jose Romussi

SL 16. Primjer rada Terese Lim

3. EKSPERIMENTALNI DIO

Cilj ovog rada je izraditi tri ukrasna jastuka sa jedinstvenim i originalnim likovnim rješenjima koristeći tehnike ručnog veza i ručnog tiska na pamučnoj tkanini. Za ručni tisak koristiti će se tehnika visokog tiska linorezom sa floralnim motivima originalne izrade. Za postizanje dodatnog efekta tkanina će se prvo bojati sredstvima za bojadisanje u tehnici akvarela za postizanje efekta razlijevanja, kapanja ili miješanja boja. Potom će se na platno intervenirati tiskom i na kraju ručnim vezom za naglašavanje pojedinih dijelova ili dodavanje prikladnih ukrasa. Po završetku ukrašavanja tkanine ona će se rezati u ranije dizajnirane oblike te se spajati na krajevima kako bi se dobila jastučnica. 5-10 centimetara ruba ostaje nespojeno kako bi se jastučnica mogla okrenuti na stranu sa dizajnom te napuniti punjenjem, u ovom slučaju špricanom vatom, kako bi zadobila svoj oblik i postigla mekoću. Po završetku punjenja još nespojeni dio tkanine ručno se zašije kako bi se dobio završni proizvod.

3.1. Odabir tekstilija za izradu ovog zadatka

Za izvedbu ovog zadatka potreban je tekstil koji je pogodan za primjenu obje tehnike. Tekstil korišten u ovom slučaju je pamučno platno u panama vezu. Iznimno je podložno ručnom vezu iz razloga što nije gusto tkano, te ima dovoljno prostora između niti potke i osnove da bi se mogao nesmetano provlačiti deblji konac. Što se tiče ručnog tiska, tkanina je također pokazala zadovoljavajuća svojstva, otiskivanje je lagano i nesmetano dokle god je smjesa za tisak nešto rjeđa. Kod gušće smjese dolazi do problema pošto se brže suši i nije pogodna za transfer, otisci nisu zadovoljavajući. Najveći otpor tkanina je pružila pri bojanju tekstila bojilima za tekstil bez upotrebe kemijskih ili termičkih obrada za postizanje obojenja površine. Razloga za to je najvjerojatnije to je u ranijim etapama prerade tkanina škrobljena, te sada pruža otpor pri prodoru kapljevine u međuprostore. Taj problem bio je lako rješiv povećanjem pritiska na površinu valjcima za nanošenje bojila. Jednom kada je tkanina bila natopljena i osušena do vlažnosti također je bila olakšana i primjena tehnike ručnog tiskao.

SL 17. Pamučno platno u panama vezu

Ostale tkanine pogodne za ručni tisak i ručni vez:

Lanena tkanina u platno vezu - zbog svoje je prozračnosti i glatkog opipa također pogodna za ručno vezenje i tisak. Platno je čvrsto i pogodno za izradu različitih tekstilnih predmeta poput torbi, majica ili muških košulja.

Pamučna tkanina u keper vezu - ovakav materijal se često koristi za izradu traperica. Karakterizira ga dijagonalni razmak koji se ponavlja duž materijala. Ova je tkanina opuštenija, rastezljivija i toplija od platna, te je pogodna za tehnike ručnog veza i tiska.

Jersey (pleteni pamučni tekstil) - fino, mekano i rastezljivo pletivo. Idealno je za ručni vez i tisak. Često se koristi u odjevnoj industriji ili kućnom tekstilu za posteljine.

SL 18. Laneno platno

SL 19. Pamučni keper

SL 20. Jersey

3.2. Odabir palete boja i bojila za realizaciju na tekstilu

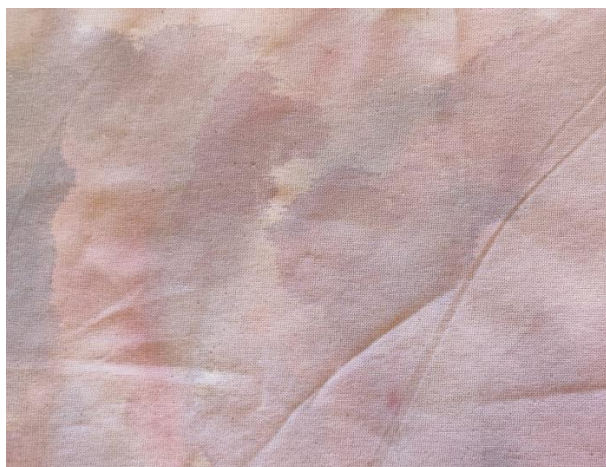
Paleta boja korištenih u ovom radu bazirana je na bojama iz prirode u skladu s motivima i tradicijom tehnike ručnog tiska koju od njenog začetka prate floralni i prirodni tonovi. Odabrane boje su nježnih nota, bez prevelikog intenziteta i zasićenosti. Na tri različita rada korištene su po dvije boje u međusobnim kombinacijama. Tako su za jedan rad korištene zelena i „svijetlo ružičasta“ boja, za drugi zelena i plava, te za treći plava i „svijetlo ružičasta“ u kombinaciji. Spomenute boje bi se najbolje mogle usporediti s dolje navedenim PANTONE nijansama.

Kao boja za ručni tisak korištena je bijela akrilna boja, pogodna za tehniku, u kombinaciji s tekućim bojilima za bojadisanje tekstila. Ovom kombinacijom dobiva se kremasta smjesa blagih tonova koje određuje količina kapi dodanih u akrilnu boju. Smjesa je lako razmaziva, pogodna za nanošenje na linoleumsku pločicu, te ostavlja jednoličan i zasićen trag na tkanini. Za bojanje tkanine simulacijom tehnike akvarela korištene su tekuće boje za bojadisanje tekstila razrijeđene sa odgovarajućom količinom vode kako bi se smanjio njihov intenzitet.

SL 21. Obojana tkanina broj 1

SL 22. Obojena tkanina broj 2

SL 23. Obojena tkanina broj 3

3.3. Primjena tehnika ručnog tiska i ručnog veza na tekstilu

Nakon bojanja tkanine uslijedio je ručni tisak izveden pomoću ranije pripremljenih šablona. Potrebno je voditi računa o gustoći smjese za tisak te o čistoći šablona pošto se uslijed korištenja mogu javiti nepravilnosti izazvane smjesom koja je na šabloni ostala od ranije uporabe, tako da je šablone potrebno po potrebi ispirati. Ukoliko se vrši tisak više različitih šablona ili boja na istu tkaninu tada je potrebno šablone otiskivati jednu za drugom uz dovoljan vremenski razmak da se nanescena boja stigne osušiti.

24. Početak tiska na tkaninu broj 1 i primjer šablone

SL 25. Tisak na tkaninu broj 1

SL 26. Tisak na tkaninu broj 2

SL 27. Tisak na tkaninu broj 3

Tehnika ručnog veza u ovom je radu korištena za postizanja efekta trodimenzionalnosti dajući tako radu taktilnu notu. Također je poslužila za isticanje i naglašavanje nekih dijelova da bi se razbila monotonija ponavljanja motiva. Nakon što se boja za tisak osušila tkanina je spremna za intervenciju koncem, što je ujedno i posljednja obrada tkanine u svrhu stvaranja dizajna. Za ovu je priliku bilo potrebno koristiti deblji konac kako bi se na tkanini većeg formata mogao istaknuti. Važno je obratiti pažnju na početku i kraju vezenja da se rubovi dobro pričvrste kako se kasnije ne bi parali, te tokom vezenja treba paziti na stvaranje petlji i čvorova koji ako se ne uoče na vrijeme, mogu stvoriti problem. Konci su također birani prema ranije određenoj paleti te su odgovarali i bili u skladu sa svakom od tkanina.

SL 28. Ručni vez na tkanini broj 1

SL 29. Ručni vez na tkanini broj 2

SL 30. Ručni vez na tkanini broj 3

3.4. Analiza radova

Od sveukupno dvadeset radova napravljenih s ciljem stvaranja tri idejna rješenja za dizajn jastuka, 5 radova biti će likovno analizirano. Promatrat će se odabir motiva, boja, vrste linija, slikarske tehnike itd.

Rad 1.

SL 31. Rad za analizu broj 1

Unikatni tekstil, jedan od idejnih rješenja dizajna za ukrasne jastuke. Pri izradi su korištene tehnike akvarela (bojanja tekstila bojilima za tekstil, ali bez upotrebe kemijskih ili termičkih obrada nego isključivo nanošenjem kistom), ručni tisak sa originalnim šablonama i ručni vez. Format rada je horizontalan. Na radu se ponavljaju stilizirani motivi dva različita oblika cvijeta u tri boje. Kompozicija i raspored rada su slobodni, bez pravila u ponavljanju, ali je gustoćom i dimenzijom motiva unutar kadra postignut osjećaj ravnoteže i sklada. Možemo reći da ima ujednačen ritam, a kompozicija je otvorena i ne ograničavaju je rubovi tkanine, što je postignuto otiskivanjem elemenata polovično na rubovima materijala. Linije koje čine obrisne linije motiva su pune, zakrivljene, nepravilnih oblika, otprilike iste debljine. Na radu se mogu vidjeti tri boje. Zelena je najintenzivnija, zbog čega odskače od roze i narančaste koje su obje slabijeg intenziteta i svjetlijeg tona. Na taj način je stvoren kontrast tamnije zelene sa svjetlijim tonovima „svijetlo ružičaste“ i narančaste. Intenzivni zeleni motivi također stvaraju privid „iskakanja“ u prvi plan dok svjetliji ostaju blago u pozadini rada i stapaju se s podlogom. Iznimka su svijetli motivi na kojima je intervenirano ručnim vezom koji svojom reljefnošću ističe motiv i daje iluzio trodimnezionalnosti. Površina materijala je na spomenutim dijelovima ukrašenim ručnim vezom izbočena te iz tog razloga materijal nije u potpunosti gladak.

SL 32.Rad za analizu broj 2

Unikatni tekstil, jedan od idejnih rješenja dizajna za ukrasne jastuke. Pri izradi su korištene tehnike ručnog tiska s originalnim šablonama i tehnike ručnog veza. Format rada je horizontalan. Na radu se ponavljaju stilizirani motivi cvijeta ruže u jednoj boji i lišća u drugoj boji, a podsjećaju na ružu penjačicu koja je u toj mjeri raširena i rascvjetana da može prekriti cijeli zid. Kompozicija rada je slobodna, raspored motiva je neodređen, bez pravila u ponavljanju, ali takav da je „ugodan oku“ i daje osjećaj ravnoteže i sklada. Stvoren je dojam slobodne razigranosti elemenata. Možemo reći da ima ritam, kompozicija je otvorena i ne ograničavaju ju rubovi tkanine što je postignuto otiskivanjem elemenata polovično na rubovima materijala. Linije koje čine obrise linije motiva su pune, zakrivljene, nepravilnih oblika, umjerene debljine. Na radu se mogu vidjeti dvije boje, zelena i „svijetlo ružičasta“. Sličnog su intenziteta, „svijetlo ružičasta“ je nešto svjetlija, ali u pravilu niti jedna ne iskače već stvaraju jedan pomalo monotoni sklad bez stvaranja privida volumena ili prostora. Kontrast je komplementaran s obzirom da je „svijetlo ružičasta“ zapravo dobivena miješanjem crvene i bijele boje, a u Ostwaldovom krugu crvena i zelena se nalaze na suprotnim stranama što ih čini komplementarnima. Površina materijala je na dijelovima ukrašenim ručnim vezom izbočena te iz tog razloga materijal nije u potpunosti gladak i postignut je dojam trodimenzionalnosti motiva.

SL 33. Rad za analizu broj 3

Unikatni tekstil, jedan od idejnih rješenja dizajna za ukrasne jastuke. Pri izradi su korištene tehnike akvarela (bojanja tekstila bojilima za tekstil, ali bez upotrebe kemijskih ili termičkih obrada nego isključivo nanošenjem kistom), ručni tisak sa originalnim šablonama i ručni vez. Format rada je kružan. Na radu se ponavljaju stilizirani motivi lista i bobica, stvara se prizor nalik grmu borovnice. Rad je figurativan jer prikazuje motive koji nas okružuju u svakodnevnom životu. Kompozicija rada je slobodna, raspored motiva je nepravilan, bez repeticije, ali takav da je „ugodan oku“ i daje osjećaj ravnoteže i sklada. Možemo reći da ima ponavljajući ritam, kompozicija je otvorena i ne ograničavaju ju rubovi tkanine. Linije koje čine obrisne linije motiva su pune, zakrivljene, nepravilnih oblika, umjerene debljine. Na radu se mogu vidjeti dvije boje, zelena i plava. Na radu se pojavljuje modelacija zelenih tonova, više nijansi zelene koje se razlikuju po svjetlini tako što svaka ima različiti udio čistog zelenog tona i bijele boje. Plavi je ton konzistentan, zasićen i intenzivan. Pošto je prividno hladniji od zelenih tonova različitog intenziteta, stvara se kontrast i plavi se tonovi ističu. Prostor na ovom radu nije dočaran budući je i sama tkanina obojena zelenim tonovima te se otisnuti motivi posebno ne ističu. Jedina promjena događa se na motivima na kojima je izvršena dorada ručnim vezom te je stvoren efekt trodimenzionalnosti.

SL 34. Rad za analizu broj 4

Unikatni tekstil, jedan od idejnih rješenja dizajna za ukrasne jastuke. Pri izradi su korištene tehnike akvarela (bojanja tekstila bojilima za tekstil, ali bez upotrebe kemijskih ili termičkih

obrada nego isključivo nanošenjem kistom), ručni tisak sa originalnim šablonama i ručni vez. Format rada je horizontalan. Na radu se ponavljaju motivi dva različita cvijeta, jednoga u cvatu i drugoga punog pupoljaka. Rad je figurativan jer prikazuje motive koji nas okružuju u svakodnevnom životu. Kompozicija rada je dijagonalna, raspored motiva je slobodan bez pravila u ponavljanju, ali takav da daje osjećaj ravnoteže i sklada. Možemo reći da ima ritam, kompozicija je otvorena i ne ograničavaju ju rubovi tkanine što je postignuto otiskivanjem elemenata polovično na rubovima materijala. Linije koje čine obrisne linije motiva su pune, zakrivljene, nepravilnih oblika, umjerene debljine. Na radu se mogu vidjeti tri boje, plava i „svijetlo ružičasta“ se ističu jer su korištene za otiskivanje šablona, a ljubičasta se može vidjeti na platnu gdje je nastala prilikom bojanja platna bojilima plave i crvene boje. Plava i „svijetlo ružičasta“ nisu pretjerano zasićene, te su svjetlijeg tona. Stvaraju kontrast toplo-hladno budući „svijetlo ružičasta“ dolazi od crvene pomiješane s velikom količinom bijele. Prostor i dubina na ovom radu nisu dočarani budući su boje sličnih intenziteta pa nema odskakanja koja bi činila jednu prividno bližom ili daljom od druge. Jedina promjena dešava se na motivima na kojima je izvršena dorada ručnim vezom i stvoren efekt trodimenzionalnosti.

SL 35. Rad za analizu broj 5

Unikatni tekstil, jedan od idejnih rješenja dizajna za ukrasne jastuke. Pri izradi su korištene tehnike akvarela (bojanja tekstila bojilima za tekstil, ali bez upotrebe kemijskih ili termičkih obrada nego isključivo nanošenjem kistom, u ovom slučaju prskanjem), ručni tisak sa originalnim šablonama i ručni vez. Format rada je horizontalan. Na radu se ponavljaju motivi četiri različita cvijeta i stabljike listova. Rad je figurativan jer prikazuje motive koji nas okružuju u svakodnevnom životu. Kompozicija rada je slobodna, raspored motiva je neodređen bez pravila u ponavljanju, ali takav daje osjećaj ravnoteže i sklada. Također je dinamičan jer nema pravila, te je stvoren dojam slobode i razigranosti elemenata. Možemo reći da ima ritam ponavljanja sličnih elemenata. Kompozicija je otvorena i ne ograničavaju ju rubovi tkanine. Linije koje čine obrisne linije motiva su pune, zakrivljene, nepravilnih oblika, umjerene debljine. Na radu se mogu vidjeti dvije boje, to su „svijetlo ružičasta“ i zelena. „Svijetlo ružičasta“ je slabog intenziteta i zasićenosti dok je zelena naglašenija, zasićenija, te se ističe u kompoziciji. Javlja se komplementarni kontrast zelene sa crvenom toliko niske zasićenosti da ju sada nazivamo „svijetlo ružičastom“. Prostor i dubina na ovom radu nisu dočarani pošto su boje pozadine sličnih intenziteta s onima otisnutima na radu te se stapaju s njima. Iznimka su motivi ukrašeni ručnim vezom koji se onda ističu i postiže se efekt trodimenzionalnosti.

3.5. Oblikovanje završnog proizvoda i dorada

Nakon primjene odabranih idejnih rješenja na tekstil za izradu jastuka, željene oblike potrebno je izrezati. Kao što su motivi na samom dizajnu preuzeti iz prirode, tako su korišteni i za odabir oblika jastuka. Tako su odabrani oblici su cvijet, list i oblak. Svaku je tkaninu bilo potrebno precizno izrezati po zadanom obliku, potom rubove dviju strana ušiti tako da se strane na kojima se nalazi dizajn okrenu prema unutra tijekom šivanja. Važno je ostaviti rupu, odnosno slobodan prostor na rubu kako bi se tkanina mogla okrenuti na pravu stranu i kako bi se onda naknadno mogla i napuniti. Špricana vata poslužila je kao idealno punjenje za ovakve jastuke. Količina punjenja određuje konačnu tvrdoću jastuka tako da treba obratiti pozornost kako bi se postigli željeni rezultati. Kada je količina punjenja zadovoljavajuća otvor

koji je ranije ostavljen potrebno je ručno zašiti uz što veću opreznost kako se taj dio ruba jastuka ne bi kasnije isticao. Time je završen praktični dio izrade ukrasnih jastuka.

SL 36. Primjer jastučnice prije punjenja

SL 37. Završni izgled jastuka broj 1

SL 38. Završni izgled jastuka broj 2

SL 39. Završni izgled jastuka broj 3

4. ZAKLJUČAK

Svrha ovog rada je stvaranje dekorativnog kućnog tekstila bez upotrebe suvremenih strojeva za obradu i doradu tekstila. Korištenjem tradicionalnih tehnika može se postići isti, ako ne i bolji efekt od onoga koji bi se postignuo digitalnim tehnikama obrade jer se na taj način umjetnik odvaja od svoje ideje i prepušta realizaciju svoje kreacije stroju. Sama izrada željenog dizajna je jednako važna kao i njegovo osmišljavanje te se ta dva pojma ne bi trebala odvajati kao što je danas praksa. Ručnim se radom u tekstil ušiva i dio vlastite osobnosti te se postiže osjećaj zadovoljstva kada je cijeli proces izrade sproveden od strane osobe koja ga je i zamislila. U ovom je radu prikazan i opisan postupak korištenja dviju ručnih tehnika, te rezultat koji je njihovim spajanjem dobiven. Za svaki od dvadeset radova moguće je naći bezbroj mogućih primjena, a u ovom radu prikazano je pet od kojih su tri konačno primijenjena za izradu unikatnih dekorativnih komada kućnog tekstila.

5. LITERATURA

- [1] Morris, William, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=42003>, 18.7.2023.
- [2] Introducing William Morris, <https://www.vam.ac.uk/articles/introducing-william-morris>, 18.7.2023.
- [3] William Morris, British artist and author, <https://www.britannica.com/biography/William-Morris-British-artist-and-author>, 18.7.2023.
- [4] Tiskarske tehnike, <https://www.rinaldin.it/cro/RvCro/Rv2baTecnGraf.htm>, 18.7.2023.
- [5] Arbanas, N., Grafičke tehnike dubokog tiska, Koprivnica: Sveučilište Sjever, 2015
- [6] Džaferagić, A., Seminarski rad, VISOKI TISAK (drvorez/ linorez), stranica br. 6 i 9
- [7] Grabovac, A., Seminarski rad iz tiska i dizajna, VISOKI TISAK, stranica br. 9
- [8] Povijest kako se pojavio vez. Povijest veza i njegov razvoj <https://minikar.ru/hr/happiness/istoriya-kak-poyavilas-vyshivka-istoriya-vyshivki-i-ee-razvitie-azhurnaya/>, 19.7.2023.
- [9] Povijest vezenja: vrste, povijest i njezin razvoj <https://hr.puntomarinero.com/the-history-of-embroidery-types/>, 19.7.2023.
- [10] VRSTE VEZA: PREGLED SORTE RUČNE IZRADE UMJETNOSTI <https://handmadebase.com/hr/kinds-of-embroidery-review-diversity-handle/>, 19.7.2023.
- [11] Pojava veza. Križni bod za početnike ili kako naučiti lijepo križati <https://minikar.ru/hr/money/poyavlenie-vyshivki-vyshivka-krestom-dlya-nachinayushchih-ili-kak/>, 19.7.2023.
- [12] Ramelli Dieci, G., Kulušić, A., Bod po bod: ženski ručni radovi, Zagreb: Mladost, 1977
- [13] Povijesni pregled digitalnog tiskanja na tekstilu <https://digitalnitisakivizitke.wordpress.com/2014/05/29/povijesni-pregled-digitalnog-tiskanja-na-tekstilu/>, 20.7.2023.
- [14] Porijeklo digitalnog tiska <http://hr.hzfyprint.com/news/the-origin-of-digital-printing-30300948.html>, 20.7.2023.
- [15] Povijest veza <https://hr.ommaemb.com/info/thehistoryofembroidery-52257826.html>, 20.7.2023.
- [16] Angie Lewin <https://www.angielewin.co.uk/>, 6.8.2023.
- [17] Kat Flin <https://www.katflint.com/>, 7.8.2023.
- [18] Mark Hearld <https://www.stjudesprints.co.uk/collections/mark-hearld>, 7.8.2023.
- [19] Danielle Clough <https://danielleclough.com/contact/>, 8.8.2023.

[20] Romussi, Jose (1979) <https://trc-leiden.nl/trc-needles/people-and-functions/artists-designers-and-embroiderers/romussi-jose-1979> , 8.8.2023.

[21] Teresa Lim
<https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2015/feb/14/teresa-lims-cross-stitch-holiday-snaps-in-pictures> 8.8.2023.

Slike:

SL 1. A Vision of Nature: The Designs of William Morris
<https://daydreamtourist.files.wordpress.com/2014/12/leicester-wallpaper.jpg>, 18.7.2023.

SL 2. POP TOOLS Nožići za linorez
https://www.svezakucu.rs/gomobile/msingleitem_buy.php?un=pop-tools-nozici-za-linorez-6kom-617033-86811, 18.7.2023.

SL 3. Pablo Picasso, Portrait of a Woman, after Lucas Cranach, 1958, Bloch 859
<https://www.masterworksfineart.com/artists/pablo-picasso/linocut/portrait-of-a-woman-after-lucas-cranach-1958-bloch-859/id/w-6928>, 18.7.2023.

SL 4. Goblen set Narcisa| križni bod | 11x11 cm
<https://www.liupka.com/hr/vez/gobleni/s-koncima/mrtva-priroda/goblen-set-narcisa-krizni-bod-11x11-cm> , 19.7.2023.

SL 6. RUSKI NARODNI VEZ I VEZ NARODI SVIJETA (SLIKE)
<https://handmadebase.com/hr/Russian-folk-embroidery-and-stitch-on/> ,19.7.2023.

SL 7. Russian art pattern cross stitch package 18ct 14ct 11ct unprint canvas cotton silk embroidery DIY handmade needlework
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Ffemibo.com.hr%2Fstart_186278_Premium.html&psig=A0vVaw02zEj8nnWkhOpkNplGRQj-&ust=1689849414850000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqGAoTCPDA80LJmoADFQAAAAAdAAAAABCHAQ , 19.7.2023.

SL 8. Suvremeni digitalni InkJet pisat za primjenu na tekstil
https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.zig.com.hr%2FModern_value_140858.htm&psig=A0vVaw04k2ixNmr8AtqXj9dHA7a&ust=1689933059611000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTCNCa-7CBnYADFQAAAAAdAAAAABBR , 20.7.2023.

SL 9. Stroj za izradu strojnog veza
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fjomati.eu%2F&psig=A0vVaw1WYNpS9oWI5JxIU022jsgK&ust=1689950389789000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTCID9pfrBnYADFQAAAAAdAAAAABAJ> , 20.7.2023.

SL 10. Linoleumske pločice i otisnuti rad Andree Lauren

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2F539288466158348%2Fphotos%2Fa.541744472579414%2F3471898132897352%2F%3Ftype%3D3&psig=AOvVaw2b-20509L5Yx 3Le-zACFZ&ust=1691413740572000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTCljo5auNyIADFQAAAAAdAAAAABAE> , 6.8.2023.

SL 11. Primjer rada Angie Lewin naslova Machair

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.wisegal.com%2Fartworks%2Fcategories%2F4%2F12607-angie-lewin-machair%2F&psig=AOvVaw0lbRMlehHGWjywFOiVxc7s&ust=1691414484200000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBMQjhqxqFwoTCKC_r46QyIADFQAAAAAdAAAAABAE , 6.8.2023.

SL 12. Primjer rada Kat Flin

<https://estonoesarte.com/wp-content/uploads/2018/08/kat-flint-7.jpg> , 7.8.2023.

SL 13. Primjer rada Marka Hearlda

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.thecurwenstudio.co.uk%2Fpublications%2Fmark-hearld&psig=AOvVaw270zHDxz-iaURxjeqxNo5p&ust=1691504324530000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTCLDo0ebeyoADFQAAAAAdAAAAABAE> , 7.8.2023.

SL 14. Primjer rada Danielle Clough

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fmandysmuses.com%2F2016%2F11%2F29%2Fdanielle-clough%2F&psig=AOvVaw2Zj2qL150jcf4 4ZcEFYIw&ust=1691580681654000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTCPihzp 7zIADFQAAAAAdAAAAABAg> 8.8.2023.

SL 15. Primjer rada Jose Romussi

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.ignant.com%2F2012%2F06%2F29%2Fjose-romussi%2F&psig=AOvVaw3zrDBjrQJRLwsRWCiRoARm&ust=1691581592486000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBEQjRxqFwoTClj1wtH-zIADFQAAAAAdAAAAABAS> , 8.8.2023.

SL 16. Primjer rada Terese

Lim <https://i.guim.co.uk/img/static/sys-images/Guardian/Pix/pictures/2015/2/13/1423826970681/56effbb2-bdb3-4ce0-b51d-412c7e3e6092-2060x1236.jpeg?width=300&quality=85&auto=format&fit=max&s=1b6712a92aec6c35d6014f47bfec5887> 8.8.2023.

SL 17. Pamučno platno u panama vezu

<https://pamigoshop.hr/wp-content/uploads/2021/02/01288-2.jpg> , 23.8.2023.

SL 18. Laneno platno <https://novival.hr/odjeca/materijali/tekstilni-materijali/> ,23.8.2023.

SL 19. Pamučni keper <https://novival.hr/odjeca/materijali/tekstilni-materijali/>,23.8.2023.

SL 20. Jersey <https://novival.hr/odjeca/materijali/tekstilni-materijali/>, 23.8.2023.

SL 21. Privatna kolekcija

SL 22. Privatna kolekcija

SL 23. Privatna kolekcija

SL 24. Privatna kolekcija

SL 25. Privatna kolekcija

SL 26. Privatna kolekcija

SL 27. Privatna kolekcija

SL 28. Privatna kolekcija

SL 29. Privatna kolekcija

SL 30. Privatna kolekcija

SL 31. Privatna kolekcija

SL 32. Privatna kolekcija

SL 33. Privatna kolekcija

SL 34. Privatna kolekcija

SL 35. Privatna kolekcija

SL 36. Privatna kolekcija

SL 37. Privatna kolekcija

SL 38. Privatna kolekcija

SL 39. Privatna kolekcija